

Ankara Üniversitesi

Dersin Adı: Avrupa Birliği –Türkiye Bütünleşmesinin Temelleri

EKONOMİK BÜTÜNLEŞME

Belgin Akçay
Ankara Üniversitesi

20.yüzyılın iki önemli özelliği var;

- İmparatorlukların dağılması
- Ulus devletlerin ortaya çıkışı

Bölgeselleşme

Küreselleşme

Bölgeselleşme

Bölgeselleşme: Aynı coğrafyada bulunan ülkeler arasında, mal ve hizmetlerin serbestçe dolaşımını kolaylaştırmak ve ekonomi politikalarını koordine etmek amacıyla yapılan kurumsal anlaşmalarla iki ya da daha çok ülkenin bir araya gelmesi.

İtici güçler:

- Barış ve güvenliğin sağlanması
- Teknolojik gelişmeler

Sonuç:

- Bir araya gelen bu ülkelerin ekonomileri arasında artan karşılıklı bağımlılık
- Uluslararası ekonomik ilişkilerde ortaya çıkan önemli artış ve bunun sonucunda ortaya çıkan fırsat ve kısıtları yönetmek için bilinçli yapılan girişimler

Ekonomik Bütünleşmenin Özellikleri

- Ekonomik bütünleşmeler, 20.yüzyılda ortaya çıkan önemli iktisadi gelişmelerin başında gelmektedir.
- Ekonomik bütünleşme, ülkeler arasında ekonomik politikaları ve mevzuatı (kural, kanun vb.) koordine etmek için yapılan farklı anlaşmaları içermektedir.
- Ekonomik bütünleşme bir süreçtir.
- Ekonomik bütünleşmenin başarısı bütünleşmeden kaynaklanan kazanç ve kayıpların dengeli dağılımına bağlıdır.

Ancak, ekonomik bütünleşmenin tek bir tanımı üzerinde fikir birliğine henüz varılamamıştır.

Ekonomik Bütünleşme (Ekonomik Entegrasyon)

Kavramı

Ekonomik bütünleşme, iki veya daha fazla ülke arasında ekonomik sınırların kaldırılmasını kapsamaktadır

Ekonomik sınırlar (ekonomik engeller) nelerdir?

Ekonomik Engeller

- Malların hareketleri önündeki engeller
- Hizmetlerin hareketleri önündeki engeller
- Kişilerin hareketleri önündeki engeller
- Sermaye hareketleri önündeki engeller

Malların Dolaşımı Önündeki Engeller

Görünen Engeller

- Tarifeler (gümrük vergileri)
- Kotalar
- İthalat Yasakları

Görünmeyen Engeller (Tarife dışı engeller)

- Benzer etkili vergiler
- Döviz kontrolleri
- Diğer tarife dışı engeller (sağlık, güvenlik ve çevre standartları, kamu ihaleleri, devlet tekellerinin faaliyetleri vb.)

Hizmetlerin Dolaşımı Önündeki Engeller

Bu engeller, mallar üzerine getirilen tarife dışı engellere benzer.

Tüketim üzerindeki miktar kısıtlamaları:

- Yerli üreticilere daha fazla pazar payı verilmesi
- Sübvansiyonlar
- Kamu alımları
- Yabancı ülkelere döviz transferinin kontrolü
- Belli hizmetlerin sunulmasında kullanılacak işgücünün nitelikleri ile ilgili kısıtlamalar
- Sermaye malları ile ilgili teknik gerekliliklerin konulması
- Hizmetin sunumu ile gereken malların gümrük değerlerinin belirlenmesi ile ilgili sorunlar

Kişilerin Dolaşımı Önündeki Engeller

- İş ve mesleklere giriş üzerindeki engeller
- Yerleşme koşullarına konulan engeller
- Mali engeller

Sermaye Hareketleri Önündeki Engeller

- Döviz mevduatlarından ya da mevduat faizinden vergi alınması
- Menkul kıymet tutma hakkının sadece vatandaşlara verilmesi veya yabancı menkul kıymet alımlarının engellenmesi
- Yabancılar için açılacak mevduat hesaplarına üst sınır konulması veya yerleşiklerin başka bir ülkede mevduat hesabı açtırmaları için gereken miktarın kısıtlanması
- Döviz kısıtlamaları
- Yabancı yatırımcılardan vergi alınması veya yabancıların kârlarından yerleşiklere göre daha yüksek vergi alınması
- Elde edilen kârların ev sahibi ülkede yeniden yatırılma şartı getirilmesi

Ekonomik Bütünleşmeden Beklenen Sonuçlar

- Büyüyen ticaret hacmi
- Daha etkin kaynak dağılımı
- Ekonomide etkinliğin artması
- Toplum refahının artması
- Ekonomiler arasında artan karşılıklı etkileşim
- Ülkeler arasında giderek artan karşılıklı bağımlılık
- Bütünleşmenin ilerleyen aşamalarında, ulusal ekonomi politikalarının giderek etkinliğinin azalması

Ekonomik Bütünleşme Aşamaları

- Tercihli Ticaret Anlaşması
- Serbest Ticaret Alanı
- Gümrük Birliği
- Ortak Pazar
- Parasal Birlik
- Ekonomik Birlik

Ekonomik ve Parasal Birlik

Tercihli Ticaret Anlaşması

- En dar kapsamlı iktisadi bütünleşme aşaması
- Anlaşmaya taraf ülkelerin tek yanlı veya karşılıklı olarak belirli mallar üzerindeki gümrük tarifelerinde indirimde bulunmalarını kapsar

Örnek: Çin-ASEAN anlaşması

Japonya-Singapur anlaşması

Serbest Ticaret Alanı

- Taraf olan ülkelerin, aralarındaki ticarete birbirlerine üçüncü ülkelere uyguladıklarından daha düşük tarife uygulamaveya aralarındaki ticarete tarife birliği sağlamak amacıyla yapılan ekonomik bütünleşme girişimi
- Üçüncü ülkelere karşı ortak bir dış tarife veya uyumlaştırılmış ithalat rejimi uygulama zorunluluğu yoktur.

Örnek: EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Alanı)-1960

NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Alanı)-1992

AFTA (Güney Doğu Asya Serbest Ticaret Alanı)-1993

Bölgesel Kapsamlı Ekonomik OrtaklıkAnlaşması (RECAP) 15 Kasım 2020)

Gümrük Birliği

- Ekonomik bütünleşmenin daha ileri bir aşamasıdır.
- Üye devletler kendi aralarında mal ticaretinde ilişkin tüm engelleri kaldırır.
- Aralarında ortak bir gümrük tarifesi ve üçüncü ülkelere ise, ortak bir ticaret politikası uygulurlar.

Örnek:UDEAC (Orta Afrika Gümrük Birliği)-1964

SACU (Güney Afrika Gümrük Birliği)-1992

Rusya-Kazakistan-Belarus Gümrük Birliği-2010

Ortak Pazar

- Malların serbest dolaşımı (gümrük birliği)
- Hizmetlerin ve üretim faktörlerinin (sermaye, işgücü, hizmetler) dolaşımının serbest olması

Ortak Pazar= Gümrük Birliği + Üretim Faktörlerinin serbest dolaşımı

- Üçüncü ülkelere karşı, her ülke kendi ulusal politikalarını (dış ticaret politikası hariç) izleyebilir veya aralarında anlaşarak ortak politika da izleyebilir.

Örnek: MERCOSUR (Güney Ortak Pazarı)- 1991

COMESA (Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı)-1994

Parasal Birlik Aşaması

- Ortak paranın kullanıldığı ya da üye ülke paralarının sabit bir kurdan birbirine bağlandığı aşama

Örnek:

- *ECCU (Doğu Karayipler Parasal Birliği)-1981-Karayip Doları*
- *WAEMU (Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği)-CFA-Frank alanı- 1994*

Ekonomik Birlik Aşaması

- Ekonomik bütünleşmenin en son aşaması
- Bir ortak pazarın üzerinde, ekonomi politikalarının önemli kısmında ileri derecede uyumlaştırma
- Piyasa düzenlemesine ilişkin politikalarda ileri derecede eşgüdüm hatta birleştirme
- Gelirin yeniden bölüşümü politikalarında ileri derecede eşgüdüm hatta birleştirme

Sonuç: Üye ülkelerin, artık birliğin bölgeleri konumuna gelmesi.

Örnek:

Avrupa Birliği-1999

Avrasya Ekonomik Birliği (EEU):(Belarus, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Rusya), 2014

Ekonomik ve Parasal Birlik Aşaması

- Avrupa Birliği ile literatüre girmiştir.
- Parasal birliğin sağlanması yanında ekonomi politikalarının tümüyle uyumlaştırılması ise, ekonomik entegrasyonun en ileri aşaması olan **ekonomik ve parasal birlik** (tam ekonomik bütünleşme) aşamasını oluşturmaktadır.
- Bu aşamanın birbirini tamamlayan iki boyutu vardır;

Parasal Birlik

Ekonomik Birlik

Örnek: Avro Bölgesi- 1999

WAEMU (Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği)-1994

*CEMAC (Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Topluluğu)-
1994*

Ekonomik entegrasyona için bir araya gelen ülkeler, bu aşamalardan arzuladıkları aşamada durabilir veya daha ileri aşamaya geçebilirler.

ÖRNEK I

ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği)-1967

AFTA (ASEAN Serbest Ticaret Alanı)-1992

ÖRNEK 2

AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu)-1951

AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu)-Ortak Pazar-1958

AB- Avro Bölgesi (Ekonomik ve Parasal Birlik Alanı)- 1999

Çağdaş bütünleşme hareketleri, liberal iktisat düşüncesinin yeniden ortaya çıkmasıdır.

Ekonomik Düzen Tercihi

18. yüzyılın ikinci yarısından, 19. yüzyılın sonlarına kadar ekonomik düzen tercihi:

- **Liberalizm** (Piyasa ekonomisi ya da kapitalizm)

20. yüzyılın başlarından itibaren önem kazanan ekonomik düzen tercihi:

- **Karma ekonomik düzen** (müdahaleci kapitalizm) (ABD, Batı Avrupa)
- **Merkezi planlama** (Merkez ve Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği)

20. yüzyılın sonlarına doğru önem kazanan ekonomik düzen tercihi:

- **Liberalizm** (Piyasa ekonomisi ya da kapitalizm)

Liberal İktisat Düşüncesi

- Liberalizm, ekonomik sistem olarak piyasa ekonomisini savunur.
- Liberal ekonomik düzen, rekabete dayalı, kârı esas alan, özel mülkiyet, miras, sözleşme yapma, teşebbüs ve tercih özgürlüğünün güvence altına alınmış olduğu ve devletin fiyat mekanizmasının işleyişine en az düzeyde müdahale ettiği bir ekonomik sistem modelidir.
- Liberalizmin, liberal ekonomik düzen ve liberal siyasal düzen olmak üzere iki ana temeli vardır.

Dünyanın En Etkili Bölgesel Ekonomik Entegrasyonları (2023)

- Avrupa Birliği (AB)- 1957
- Güney Ortak Pazarı (Mercosur) 1991
- Kuzey Atlantik Serbest Ticaret Alanı (NAFTA)- 1992
- ASEAN Serbest Ticaret Alanı (AFTA)-1993
- Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması (RCEP)- 2020

DTÖ- Bölgesel Ticaret Anlaşmaları

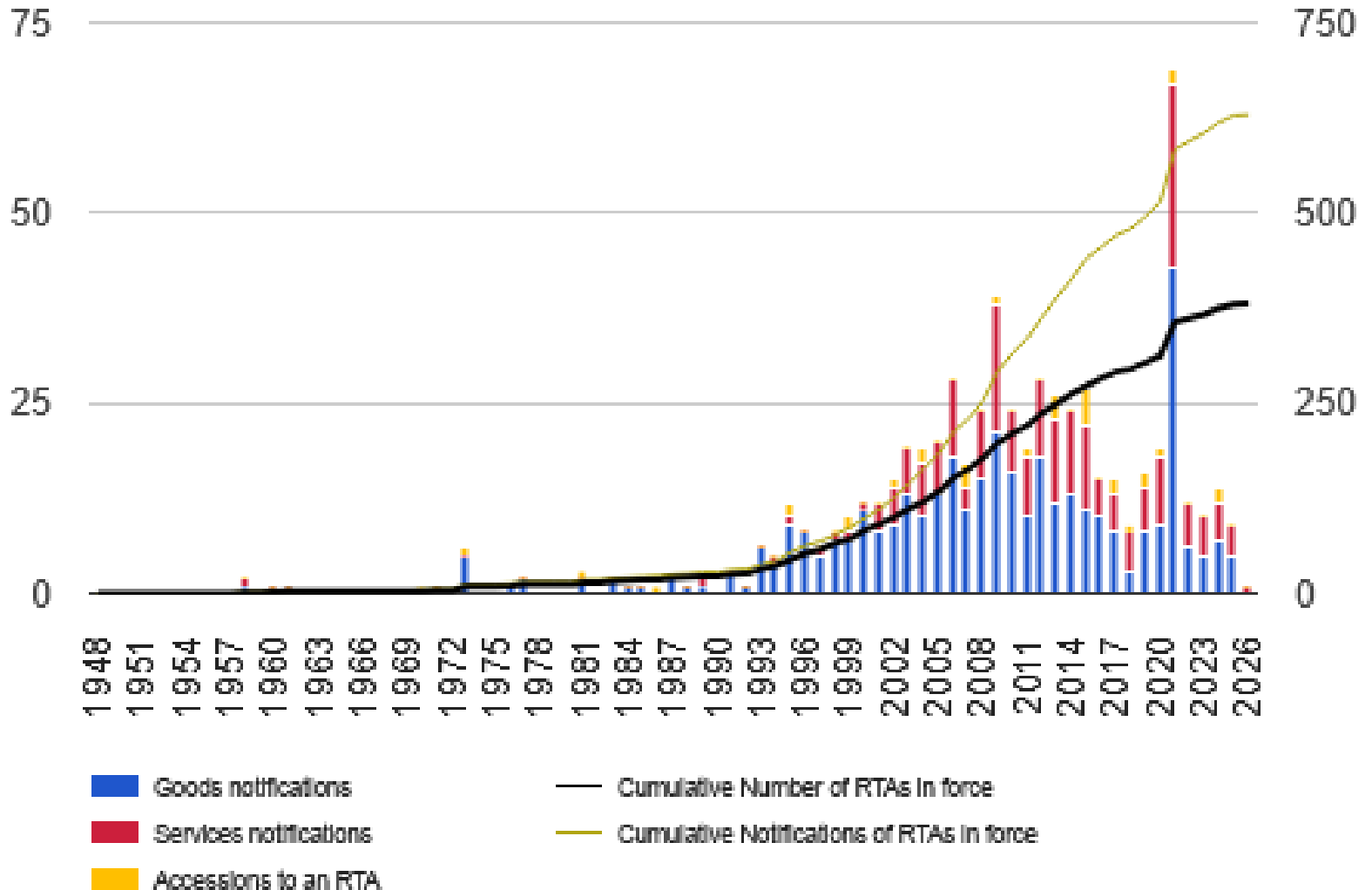
Bölgesel Ticaret Anlaşma Sayısı

- **1947-1995** yılları arası bildirilen BTA sayısı 100'ü biraz üzerinde
- **2006** (yıl sonu itibarıyla) bildirilen ve yürürlükte olan BTA sayısı 214'e yükselmiştir;
- **2026** (Ocak)

	<u>2025</u>	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
<u>Bildirimi yapılan toplam</u> BTA sayısı	628	595	569	550	483
<u>Yürürlükte bulunan</u> BTA sayısı	380	369	350	341	303

Yürürlükteki BTA'ların Gelişimi

1948- 2026 (Ocak)

BTA'ların Dağılımı (Bölgelere Göre) 2026-Ocak

